

6. Mark S. Umbreit, Ph.D., National survey of victim-offender mediation in the United States – Center for Restorative Justice & Peacemaking, School of Social Work University of Minnesota, St. Paul, Minnesota. 2000. 25 p.

7. Marian Liebmann Restorative justice: how it works. – Jessica Kingsley Publishers London and Philadelphia. 2007. 414 p.

УДК 343.98

ПОЧТОВА Є.С.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ З УЧАСНИКОМ, ІНФІКОВАНИМ ТУБЕРКУЛЬОЗОМ ДИХАЛЬНИХ ШЛЯХІВ

У статті проаналізовано підстави та особливості проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції. Висвітлено проблемні питання організації і тактики проведення вказаної слідчої (розшукової) дії на підготовчому етапі за наявності в одного з учасників заразної форми туберкульозу. Сформульовано шляхи вирішення вказаної проблеми.

Ключові слова: відеоконференція, одночасний допит, туберкульоз дихальних шляхів, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства.

В статье проанализированы основания и особенности проведения одновременного допроса в режиме видеоконференции. Рассмотрены проблемные вопросы организации и тактики проведения указанного следственного (розыскного) действия на подготовительном этапе при наличии у одного из участников заразной формы туберкулеза. Сформулированы пути решения указанной проблемы.

Ключевые слова: видеоконференция, одновременный допрос, туберкулез дыхательных путей, обеспечение безопасности участников уголовного судопроизводства.

The article analyzes the grounds and features of the confrontation in the mode of video conferencing. Considered the problematic issues of organization and tactics of the specified investigative actions at the preparatory stage if one of the participants has a contagious form of tuberculosis. Formulated ways to solve this problem.

Key words: videoconference, confrontation, tuberculosis of respiratory organs, providing security to participants in criminal justice.

Вступ. Можливість проведення окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема, одночасного допиту двох (або більше) осіб у режимі відеоконференції є закономірним кроком модернізації та комп'ютеризації кримінального процесу. Крім того, зазначена процедура дає змогу уникнути ризиків інфікування здорових учасників кримінального провадження на заразний туберкульоз від хворих, які є джерелом поширення вказаного захворювання.

Питанню організації та тактики проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції приділяли увагу такі вчені криміналісти та процесуалісти, як С.О. Книженко, Т.В. Михальчук, Н.В. Павлова, А.С. Симчук, М.І. Смирнов, Ф.М. Сокиран, О.С. Тарасенко, О.Ю. Татаров, В.І. Фаринник, І.Ф. Черниченко та багато інших. Проте більшість наукових досліджень була зосереджена на положеннях кримінального процесуального характеру. Нині бракує системного підходу до розгляду питань організаційно-тактичного забезпечення підготовки та проведення одночасного

© ПОЧТОВА Є.С. – ад'юнкт кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії (Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

допиту в режимі відеоконференції, покликаних на забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства від зараження на туберкульоз дихальних шляхів.

Постановка завдання. Метою цієї статті є висвітлення проблемних питань організації і тактики проведення одночасного допиту у режимі відеоконференції на підготовчому етапі за наявності в одного з учасників вказаного захворювання.

Результати дослідження. Незважаючи на широке поширення одночасного допиту під час проведення досудового розслідування, здійснення його в режимі відеоконференції не користується популярністю у слідчих. Про це свідчить аналіз проведеного опитування співробітників слідчих підрозділів Національної поліції та вивчення матеріалів слідчої практики. Так, 98% опитаних слідчих вказали на те, що вони не проводили слідчі (розшукові) дії в режимі відеоконференції, підставами чого була у 79% відсутність спеціального обладнання та програмного забезпечення, у 71% – відсутність навичок у проведенні слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції, у 43% – відсутність розроблених методичних рекомендацій щодо проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції та 52% визначили як підставу відсутність підстав для проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції.

Таким чином, ситуація зумовлена низкою факторів: по-перше, це складність та трудоємкість підготовки та проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції; по-друге, недостатнє матеріально-технічне забезпечення необхідним обладнанням; по-третє, брак криміналістичних знань та професійних навичок слідчого стосовно одночасного допиту в режимі відеоконференції, а також стосовно поводження з відповідною технікою та програмним забезпеченням. Крім того, погіршує статистику використання відеоконференцій яку під час проведення слідчих (розшукових) дій відсутність детально розроблених методичних рекомендацій з вказаного питання. Зважаючи на це, питання тактики проведення одночасного допиту двох (або більше) осіб у режимі відеоконференції нині має значну кількість невирішених організаційно-тактичних проблем.

Одночасний допит у режимі відеоконференції здійснюється згідно із загальними правилами проведення одночасного допиту, тактика проведення якого передбачає наявність підготовчого, робочого та заключного етапу.

Аналіз криміналістичної літератури дає змогу стверджувати, що особливо важливе місце у тактиці проведення одночасного допиту займають саме організаційно-підготовчі заходи. С.О. Книженко та Т.В. Демченко виділяють такі особливості підготовки до допиту в режимі відеоконференції під час досудового розслідування: встановлення випадків, за яких можливе проведення допиту у режимі відеоконференції та прийняття рішення про його проведення, визначення кола осіб, підбір технічних засобів і технологій, вибір місця проведення допиту; повідомлення всіх учасників допиту [1, с. 209–210]. Значущість проведених досліджень зумовлюється створенням ґрунтовної бази для подальших наукових пошуків удосконалення тактики провадження одночасного допиту в режимі відеоконференції. Разом із тим відсутня комплексна розробка із тактичного забезпечення проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції за участі особи, хворої на заразний туберкульоз дихальних шляхів. Неповною мірою досліджені чинники, що впливають на ефективність проведення цієї слідчої дії.

Підготовка до проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції з учасником, інфікованим туберкульозом, на нашу думку, має свої особливості та може включати в себе наведені нижче організаційно-підготовчі заходи.

Встановлення випадків, за яких можливе проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції. Відповідно до ст. 232 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), випадками, за яких можливе проведення допиту (одночасного допиту) у режимі відеоконференції, законодавство вважає такі: неможливість безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; необхідність забезпечення безпеки осіб; проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; необхідність вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування; наявність інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми [2].

Перелік підстав для проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції, які наведені у ч. 1 цієї статті, не є вичерпним, оскільки достатність інших підстав у кожному випадку визначається процесуальною особою, яка самостійно приймає рішення про дистанційне проведення слідчої (розшукової) дії. Крім того, варто зазначити, що проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції може бути ініційоване будь-якою стороною кримінального провадження, шляхом подання відповідного клопотання.

Вважаємо за доцільне плумачити як достатню підставу проведення одночасного допиту у режимі відеоконференції наявність в однієї з осіб, між якими планується проведення одночасного допиту, заразної форми туберкульозу. Таку думку підтримують і 98% опитаних працівників слідчих підрозділів, зазначаючи при цьому, що за наявності відповідних технічних можливостей вони б проводили одночасний допит у режимі відеоконференції. Це свідчить про те, що слідчі під час проведення досудового розслідування дбають про забезпечення безпеки учасників від ризиків інфікуватися та не бажають наражати їх на небезпеку зараження вказаною хворобою під час безпосереднього спілкування з хворим.

З цього приводу слушною є думка Р.Л. Степанюка та С.П. Лапти, які, аналізуючи досвід роботи американських колег у США, зазначили, що в аспекті побудови демократичного суспільства, коли життя та здоров'я людини визнані Конституцією України найвищою соціальною цінністю, принцип забезпечення безпеки учасників доцільно закріпити як будь-якої слідчої (розшукової) дії [3, с. 303]. Тому під час проведення слідчих (розшукових) дій слідчі мусять не лише дбати про досягнення мети досудового розслідування, але й здійснювати заходи із забезпечення безпеки усіх інших учасників розслідування від можливого зараження на суспільно-небезпечні хвороби.

Прийняття рішення про проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції з особою, хворою на заразний туберкульоз. Рішення слідчого, прокурора про проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції приймається у формі постанови, яка має бути належним чином вмотивована. Зокрема, у разі необхідності проведення одночасного допиту з особою, що хвора на заразний туберкульоз, постанова має містити, окрім загальних відомостей, дані, якими обґрунтовується наявність відповідної хвороби (довідка лікаря-фтизіатра про хворобу, або інша медична документація, що підтверджує діагноз; за можливості можуть бути надані свідчення самої особи або членів її сім'ї стосовно наявності в неї вказаного захворювання), а також обґрунтування вказаних відомостей, крізь призму небезпеки для життя та здоров'я інших осіб у разі проведення одночасного допиту у звичайних умовах.

Визначення місця проведення одночасного допиту у режимі відеоконференції. Говорячи про місце проведення одночасного допиту у режимі відеоконференції, варто говорити про два територіально віддалених одне від одного місця. Ці приміщення можуть знаходитись як в одній будівлі, розташованій на території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, так і в різних місцях. Наприклад, якщо слідчий з учасником одночасного допиту перебуває у своєму службовому кабінеті, то інший учасник вказаної слідчої (розшукової) дії може знаходитись як в іншому адміністративному приміщенні цього ж органу досудового розслідування, так і поза межами його юрисдикції: у приміщенні, розташованому поза територією, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або поза територією міста, в якому він розташований. Такими приміщеннями можуть бути адміністративні будівлі: іншого органу досудового розслідування Національної поліції; органу безпеки; органу, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства; органу Державної кримінально-виконавчої служби України; Національного антикорупційного бюро України; Державного бюро розслідувань, лікарні тощо.

Говорячи про обрання місця проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції, варто звернути увагу на Перехідні положення КПК України, зокрема стосовно необхідності обладнання органів досудового розслідування технічними засобами фіксування кримінального провадження і технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції, а також обладнання установ попереднього ув'язнення та установ виконання покарань технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відеоконференції з судами у кількості не менше двох приміщень у кожній установі.

Однак не можна не погодитись із думкою Н.В. Павлової, стосовно того, що проблема самого фінансового забезпечення відеоконференцв'язку у кримінальному процесі є і витрати, пов'язані з початковим встановленням обладнання та налагодженням каналів для відеоконференцв'язку, мають глобальний характер [4, с. 480].

Треба зазначити, що лікарні, зокрема, тубдиспансери, де можливе перебування хворого на туберкульоз учасника одночасного допиту, законодавець не зобов'язує обладнанням відповідною технікою, яка б забезпечила проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції. Таким чином, постає питання стосовно забезпечення таких приміщень засобами відеоконференцв'язку науково-технічними засобами у разі потреби проводити там одночасний допит у режимі відеоконференції. Практично вирішення вказаного питання покладається на особу, яка прийняла

рішення про проведення вказаної слідчої (розшукової) дії у режимі відеоконференції. До науково-технічних засобів, покликаних на забезпечення відеоконференцз'язку, належать:

- персональний комп'ютер (ноутбук, нетбук, планшет тощо), обладнаний відеокамерою, мікрофоном та динаміками;
- програмне забезпечення, за допомогою якого здійснюватиметься відтворення аудіовізуальної інформації та буде забезпечена інформаційна безпека;
- відповідна технологія, що забезпечить передачу аудіовізуальної інформації з належною якістю звуку та зображення на відстань.

Крім того, вказані приміщення мають повною мірою забезпечувати неможливість витоку інформації та фактів, що стали відомі у процесі проведення досудового розслідування.

Принцип забезпечення безпеки учасників одночасного допиту від інфікування туберкульозом у такому разі буде реалізований, зокрема, під час здійснення розглядуваного підготовчого заходу, а саме під час обрання місця перебування особи, хворої на заразний туберкульоз. Як зазначають Н. Черняк та А. Гаркуша, дистанційне досудове розслідування передбачає можливість проведення окремих слідчих (розшукових) дій за умов, що учасники таких дій на момент їх проведення перебувають у різних місцях, географічно віддалених одне від одного, що унеможливує безпосередній контакт [5], під час здійснення якого ризик інфікування осіб на туберкульоз найбільший.

У разі, якщо така особа не перебуватиме у закладах охорони здоров'я, треба подбати про те, щоб обране приміщення забезпечувало заходи адміністративного та інженерного інфекційного контролю, до яких належать змога ізолювати хворого від інших осіб, механічна вентиляція приміщення, ультрафіолетове опромінення, дезінфекція поверхонь тощо.

Визначення та підготовка технічних засобів проведення та фіксації. Відповідно до вимог ч. 3 ст. 232 КПК України, використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій має забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Належна якість зображення – це зображення, яке дає змогу однозначно ідентифікувати особу за її зображенням всіма учасниками процесу та зафіксувати зображення технічними засобами з подальшою можливістю ідентифікації допитуваного за зображенням. Належна якість звуку – це звук, що дає змогу чітко та розбірливо розрізнити показання допитуваної особи всім учасникам процесу та зафіксувати його зображення технічними засобами з подальшою можливістю ідентифікації допитуваного за голосом [1, с. 209–210].

Аналіз наукової літератури, зокрема праць Т.В. Михальчука, Ф.М. Сокиран, А.М. Симчука, О.С. Тарасенко, дає змогу виділити заходи з підготовки технічних засобів фіксації для проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції:

- активувати технічні засоби відеозапису;
- перевірити наявність вільного місця на внутрішньому носії відеозапису (не менше 10 Гб вільного місця);
- перевірити працездатність технічних засобів відеозапису, а також провести тестування пристроїв (мікрофони, камери тощо) та впевнитись, що вони працюють нормально, а відеоконференція та її запис здійснюється правильно [6].

Однак до теперішнього часу проблемним є правильне застосування технічних засобів. Головною причиною виступає недостатній рівень технічних знань у працівників слідчих підрозділів. Погоджуємося з думкою А.С. Симчука та Д.Е. Манабути, які зазначають, що однією з причин неправильного застосування технічних засобів є мала обізнаність працівників саме у конкретних питаннях, які стосуються технічних засобів, адже ніхто не забезпечує відповідний рівень якості знань в аудіотехнічних питаннях, що інколи унеможливує проведення процесуальних дій. Ця ситуація виникла через відсутність відповідного матеріального забезпечення, конкретно щодо новітніх технічних засобів і осіб, які мають відповідний рівень знань у технічно галузевих питаннях [7]. У такому разі цілком доречним є залучення до проведення слідчої дії спеціаліста у цій галузі. Крім того, не можна не погодитись із думкою О. Козакова, який вважає матеріальний аспект належним до проблем застосування відеоконференції у практичній діяльності [8].

Враховуючи викладене, можемо зазначити, що у практичній діяльності мають місце випадки, коли недостатнє матеріально-технічне забезпечення не дає змоги провести цю слідчу (розшукову) дію.

Свою специфіку у разі проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції з учасником, хворим на заразний туберкульоз, матиме і такий організаційно-тактичний захід підготовчого етапу, як *психологічна підготовка учасників*.

Психологічна підготовка учасників одночасного допиту полягатиме у переконанні здорового учасника в безпечності проведення одночасного допиту з учасником, хворим на туберкульоз у режимі відеоконференції. Це сприятиме також встановленню психологічного контакту між слідчим та здоровим учасником одночасного допиту, який буде почувати себе безпечно, захищено, а також буде вдячний працівникам поліції за те, що вони турбуються про його здоров'я.

Зазначимо також, що психологічної підготовки потребуватиме й особа, яка впродовж всієї слідчої (розшукової) дії перебуватиме поруч з учасником одночасного допиту, хворим на туберкульоз. До таких осіб можуть належати як слідчий, прокурор, так і працівники оперативних підрозділів, спеціалісти, захисники тощо. Психологічна підготовка в такому разі полягатиме в роз'ясненні шляхів і способів передачі вказаного захворювання та проведенні інструктажу стосовно дотримання засобів індивідуального інфекційного контролю, зокрема повноцінного харчування, використання персональних респіраторів, гумових печаток, надання хворому окремої канцелярії тощо.

Здійснення таких організаційно-підготовчих заходів, як *встановлення обставин, що підлягають з'ясуванню, визначення черговості допиту, складання плану одночасного допиту*, в режимі відеоконференції з учасником, інфікованим туберкульозом дихальних шляхів, не матиме суттєвих розбіжностей із загальним порядком їх здійснення, які широко досліджені та висвітлені вченими-криміналістами.

Висновки. Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що проведення одночасного допиту двох (або більше) раніше допитаних осіб у режимі відеоконференції є досить складним як у процесуальному, так і в організаційно-тактичному плані, тому не рекомендується зловживати правом на його проведення без належних підстав. Однак в умовах стрімкого поширення туберкульозу принцип забезпечення безпеки осіб вимагає від слідчого належних знань, умінь та навичок стосовно підготовки та порядку проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції, оскільки тісно з ним пов'язаний. Лише якісна підготовка до проведення одночасного допиту двох (або більше) раніше допитаних осіб у режимі відеоконференції з учасником, хворим на заразний туберкульоз, може забезпечити мету вказаної слідчої (розшукової) дії та уникнути зараження здорового учасника одночасного допиту, та інших осіб, що присутні або беруть участь у слідчій (розшуковій) дії. Тому справедливою необхідністю для покращення рівня знань працівників слідчих підрозділів є розробка методичних рекомендацій стосовно проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції.

Список використаних джерел:

1. Книженко С.О., Деменко Т.В. Особливості допиту в режимі відеоконференції під час досудового розслідування. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «ПРАВО». 2013. № 1062. Вип. № 14. С. 208–211.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text=232#w11>.
3. Степанюк Р.Л., Лапта С.П. Удосконалення організації й тактики огляду місця події в Україні з урахуванням досвіду США. Вісник Луганського університету внутрішніх справ ім. Є.О. Дідоренко. 2016. № 2. С. 300–307.
4. Павлова Н.В. Проблеми та перспективи дистанційного судочинства. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 477–484.
5. Черняк Н., Гаркуша А. Процесуальні особливості проведення допиту та пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції за законодавством України. Національний юридический журнал: теорія і практика. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/45.pdf>.
6. Михальчук Т.В. Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції. Криміналістика і судебна експертиза. 2013. Вип. 58(1). С. 138–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58%281%29__18
7. Симчук А.С., Манабута Д.Є. Особливості та проблематика проведення допиту та пред'явлення для впізнання в режимі відео конференції. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/4129/1/-/%20%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%95%D0%97%20%20%D0%BE%D1%81%D1%82_p102-103.pdf.
8. Козаков О. Відеоконференції у судовому процесі: за і проти. Правовий тиждень. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123158>.